

Západní Středomoří

Španělsko:

rozloha: 504 782 km²

počet obyvatel: 46 miliónů

hlavní město: Madrid

úřední jazyky: španělština (=„kastilština“), lokální jazyky: katalánština, baskičtina, galicijština, aranéština

zřízení: konstituční monarchie (federativní)

král: Juan Carlos I., předseda vlády: José Luis Rodríguez Zapatero

území: východ Pyrenejského poloostrova, Kanárské ostrovy v Atlantiku, Baleárské ostrovy ve Středozezemním moři, Ceuta a Melilla v Africe (+ Llívia: katalánské město „ve Francii“)

hranice: s Portugalskem, Andorrou, Francií, Gibraltarem (Ceuta a Melilla hraničí s Marokem)

historie: stopy osídlení už tři tisíce let; iberské kmeny; Kartágo (cca 300 př. Kr.); moc Kartáginců střídá Řím (římské provincie: Lusitania, Baetica, Hispania Tarraconensis); od 5. století Germáni: Vizigótská říše (přechod ke katolicismu); roku 711 vítězí arabské a berberské kmeny: muslimský Al-Andalus (Maurové); 929 samostatný córdobský chalífát; 1031 rozpad chalífátu na menší království; „reconquista“: boj o nezávislost na Arabech: postupně se osamostatňují jednotlivá menší království (zásadní je dobytí Toleda 1085 a bitva u Las Navas de Tolosa v roce 1212) a až na Granadu se stávají křesťanskými státy; sňatkem Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského r. 1469 byly položeny základy španělského království; 1492 pád Granady a výprava Kryštofa Kolumba do Ameriky; expanze Španělska do Ameriky i Středomoří (Sicílie, jižní Itálie); 16. století: „zlatý věk Španělska“: 1580 personální unie Španělska a Portugalska; 17. století: úpadek, nájezdy berberských pirátů, vyhnání pokřtěných Maurů („Morisků“) i židů; 1701-1714: války o španělské dědictví (vyhráli Bourboni nad Habsburky); 19. století: nejprve Napoleonova invaze, poté boj o nezávislost (1808-1814), 1812 první španělská ústava, 1814/15 po Vídeňském kongresu znovu absolutistická monarchie, 1873-74: „1. republika“, ztráta amerických kolonií, 1898 „španělsko-americká válka“: ztráta Kuby, Portorika a Filipín; 20. století: diktatura Miguela Primo de Rivery, „druhá španělská republika“ (14. 4.1931–1936): exil krále, občanská válka; 1939-1975: diktatura Francisca Franca (neutralita ve WW2); 1982: vstup do NATO; 1986: členství v EHS (předchůdce „EU“); 1999: vstup do eurozóny; 2002: zavedení eura

geografie: hlavní pohoří: La Mancha, Meseta León, Pyreneje, Sierra Nevada; hlavní řeky: Tejo, Ebro, Duero, Guadiana, Guadalquivir, Segura, Júcar, Turia; moře a zálivy: Středozezemní moře, Biskajský záliv, Atlantský oceán

správa: král, vláda a dvoukomorový parlament; 17 autonomních společenství a 2 autonomní města (Andalusie, Aragonie, Asturie, Baleáry, Baskicko, Extremadura, Galicie, Kanárské ostrovy, Kantábrie, Kastillie a León, Kastillie-La Mancha, Katalánsko, La Rioja, Madrid, Murcie, Navarra, Valencie; Ceuta a Melilla)

populace: ¾ Kastilci, ¼ Katalánci, Galicijci a Baskové + přistěhovalci (Iberoameričané, obyvatelé severní a subsaharské Afriky, východní Evropy, kvůli klimatu a výhodnosti také občané /zejm. v penzi/ členských států EU)

Francie:**rozloha:** 547 030 km²**počet obyvatel:** 65,5 miliónů**hlavní město:** Paříž**úřední jazyky:** francouzština (lokální jazyky: bretonština, baskičtina, korsičtina, vlámsština, alsasština)**zřízení:** republika (poloprezidentská)**prezident:** Nicolas Sarkozy, předseda vlády: François Fillon**území:** pevninský „šestiúhelník“ v západní Evropě, území v S a J Americe: Francouzská Guyana (hraničí s Brazílií a Surinamem), území v Indickém a Tichém oceánu, Karibiku (Svatý Martin dělí hranice s Nizozemím), území na Antarktidě**hranice:** s Belgií, Lucemburskem, Německem, Švýcarskem, Itálií, Španělskem, Andorrou, Monakem**historie:** stopy osídlení pravěké; od 6. st. př. Kr. keltské kmeny; řecké kolonie na středomořském pobřeží (Massalia); Řím (římské provincie: Gallia Transalpina: Narbonensis, Gallia Comata: Aquitania, Lugdunensis, Belgica); od 4. století Germáni: Vizigóti (Tolosanská říše) a Frankové (Franká říše: Karel Veliký); 843: rozdělení Francké říše na Franca orientalis a Franca occidentalis (dnešní Francie); vláda potomků Karla Velikého až do 987 (nastoupili Kapetovci, hlavně z vedlejších větví Valois a Bourbon), 1337-1453: Stoletá válka: Francie poráží Anglii: velmoc; 16. století: války o Itálii, náboženské války (1572: „Bartolomějská noc“), zisk Kanady; v 17. století: konsolidace a vrchol moci za Ludvíka XIV., zisk dalších kolonií: Francouzské Guyany, Svatého Kryštofa, Guadeloupu, Martiniku, Svaté Lucie, Saint-Domingue, Senegal, Francouzské Indie, Réunionu; 18. století: Mauricius, Seychely; 1789 „francouzská revoluce“; 1792: „první republika“ (stavovskou společností nahrazuje občanská); 1799: Napoleon Bonaparte; 1804: první císařství; 1814: po abdikaci Napoleona restaurace bourbonského království; 1830: „Červencová revoluce“, invaze do Alžírsku; 1848: „druhá republika“; záhy poté Ludvík Napoleon (pokus získat Mexiko, zisk Kambodže, jihu Vietnamu); 1870: „třetí republika“ (Francouzská Indočína: Vietnam, Laos a Kambodža), obsazen Tunis, mnoho území v SZ Africe + Džibuti na V; 20. století: protektorátem také Maroko, po 1. sv. válce Togo, Kamerun, Sýrie Libanon; Francie postupně přichází o své významné mocenské postavení; v obou světových válkách na straně vítězů; 1945: „čtvrtá republika“; 1958 „pátá“ (včele generál Charles de Gaulle); zakládající člen EU (a jeho předchůdců: 1950 Schumanova deklarace, 1957 EHS...)**geografie:** hlavní pohoří: Pyreneje, francouzské Alpy, Centrální masiv, Jura, Vosges, Armorský masiv, Ardenny; hlavní řeky: Loire, Rhône, Garonne, Seina, Rýn; moře a zálivy: Středomořské moře, kanál La Manche, Biskajský záliv, Atlantský oceán**správa:** prezident, prezidentská rada, vláda a národní shromáždění; 26 regionů: 100 departementů: 342 arrondissementů: 4035 kantonů (zvláštní statut má Korsika a také „Zámořské departementy a regiony“)**populace:** původní Keltové, Akvitáni, Latinci (lze souhrnně označit „Galorománi“) a Germáni; smíšení s přistěhovalci (Belgičany, Italy, Šp., Port., Poláky, Armény, Židy z Východní Evropy a Maghrebu; Araby a Berbery, černochoy z Afriky, Čiňany)

Monako:

rozloha: 1,95 km²

počet obyvatel: 32 409

hlavní město: Monako

úřední jazyky: francouzština

zřízení: knížectví (parlamentní: dědičná konstituční monarchie)

kníže: Albert II., státní ministr: Michel Roger

území: druhý nejmenší stát na světě, na středomořském pobřeží francouzské riviéry (Azurového pobřeží)

hranice: s Francií

historie: 5. stol. př. Kr.: foinická obchodní stanice (*Herculis Monoeci portus*); 6. st. po Kr.: Vizigóti, poté Franká říše; 1162: kupci z Janova získávají v Monaku právo skladu; konec 13. stol.: poprvé ovládne Monako rod Grimaldi; 1419: dědičné nároky uplatní definitivně rod Grimaldi; od 15. stol.: francouzská ochrana; od 1865 celní unie s Francií

geografie: městský stát na Azurovém pobřeží, na výběžku Přímořských Alp

správa: kníže, korunní rada (11 osob) a státní rada (12 osob), státní ministr a tři vládní radové, Národní rada (18 poslanců); městský stát: 4 městské obvody (Monaco- Ville, Monte Carlo, La Condamine, Fontvieille); v zahraničí zastupuje Monako Francie

populace: Monačané pouze 19%, 32% Francouzi, 20% Italové, Britové 5%, 24% zástupci 125 dalších národností (zpravidla dobře situovaní)

Malta:

rozloha: 316 km²

počet obyvatel: 400 000

hlavní město: Valletta

území: ostrovní stát, 95 km jižně od Sicílie, 290 km východně od Tuniska

úřední jazyky: maltština (semitský jazyk!, ovšem silně ovlivněný románskými j.), angličtina

zřízení: republika (parlamentní)

prezident: George Abela, předseda vlády: Lawrence Gonzi

hranice: pouze námořní

historie: osídlení již 5000 let př. Kr. obyvatelstvem neznámého původu, snad ze Sicílie (matriarchát); asi 4100 př. Kr.: nejstarší megalitické chrámy; 2500-2000 př. Kr. ostrov neobydlen; asi od 2000 př. Kr.: nové osídlení Malty (asi ze Sicílie); 1100-1000 př. Kr.: Foiničané osídlují Maltu asi z Týru; posléze se zde střídají: Kartágo (800 př. Kr.), Řím (218 př. Kr.), Vandalové a Ostrogóti (od 5. stol. po Kr.), Byzanc (533 po Kr.), Arabové (870-1090), Normani (1090), vládci Aragonu a Kastílie (1282); 1530: získává Maltu řád Johanitů (velké obležení 1565); 1798 obsazuje Maltu Napoleon; 1800: britské vojsko; 1802: návrat Johanitům, který ovšem Británie ignoruje; 1814 Malta součástí Britského imperia; 1921: částečná samospráva; II. sv. válka: bitva o Maltu; 21. 9. 1964: vyhlášena nezávislost Malty; 13. 12. 1874: Malta se prohlašuje za nezávislou republiku, zůstává členem Commonwealthu; od 1. 5. 2004 člen EU

geografie: ostrovy uprostřed Středozevního moře, jsou pozůstatkem původního spojení Afriky a Evropy, obydlené ostrovy Malta (246 km²), Gozo (67 km²) a Comino (3 km²), neobydlené Cominotto, Filfla Island, St. Paul's Island; skalnaté ostrovy (geologicky patří k Evropě) s minimální zásobou sladké vody

správa: prezident, vláda, jednokomorový parlament; 68 lokálních výborů

populace: historicky ne zcela jasný původ Maltanů (snad osídlení ze Sicílie), posléze smíšení s obyvateli jiných národů, dnes převážně Maltané, z ostatních zejm. Britové; také ilegální imigranti (z nich ca 45% dosahuje statutu uprchlíka)

Itálie:

rozloha: 301 203 km²

počet obyvatel: 60,5 miliónů

hlavní město: Řím

území: Apeninský poloostrov, Sicílie a Sardínie

úřední jazyky: italština

zřízení: republika

prezident: Giorgio Napolitano, předseda vlády: Silvio Berlusconi

hranice: s Francií, Švýcarskem, Rakouskem, Slovinskem; uvnitř území Itálie jsou dva státy: Vatikán a San Marino

historie: první stopy osídlení: 9. stol. př. Kr. (Oskové, Umbrové, Latinové, Etruskové, „Magna Graecia“); Řím získává dominantní postavení kolem r. 350 př. Kr.; postupné ovládnutí Apeninského poloostrova Římem; po r. 395 po Kr. je Itálie součástí Západořímského imperia; 476 vládne germánský Odovakar, poté Góti; 756 Frankové poráží Lombardy: zaštiťují papežský stát; boj o investituru; 1155 pokus Manuela I. Komnéna o napadení Apuleie; papežská moc mimo Itálii (Avignon); postupně narůstá význam jednotlivých měst (kontrola Středomoří); 1494: výboj Francie proti Itálii; 1527 španělské a německé jednotky dobývají Řím; 16. století: italské státy pod nadvládou Francie, Španělska; 1506: Papežský stát dobývá Bolognu a Perugii; po 1713 přechází Itálie pod Habsburky; 19. stol.: povstání carbonariů; 1831: vznik nového hnutí: Giovine Italia; 1848: řada povstání; 17. 3. 1861 sjednocení městských států (království včele s králem Victorem Emanuele); po 1. sv. válce: připojeny jižní Tyroly, Terst i Dodekaneské ostrovy; 1922: fašistická diktatura Benita Mussoliniho; 1939: obsazení Albánie; 1940: útok na Řecko; 1943: porážka Itálie; 18. 6. 1946: vyhlášena republika; zakládající člen NATO a EHS (1957)

geografie: stát na Apeninském poloostrově (dále Kalabrijský poloostrov, Gargano a Salentina); moře: Ligurské, Tyrhénské, Středozemní, Jónské, Jaderské; zálivy: Janovský, Gaetský, Salernský, Tarentský, Benátský; průlivy: Messinský, Otrantský, Bonifácký; ostrovy: Sicílie, Sardínie, Elba; pohoří: Alpy, Apeniny (seismicky aktivní), Dolomity; jezera: Lago di Garda, Lago di Como, Maggiore, Trasimenské jezero; řeky: Pád (Pádská nížina je významnou hospodářskou lokalitou), Tibera, Arno, Ofanto, Sineto

správa: prezident, vláda, dvoukomorový parlament; 20 krajů (5 z toho autonomie): 109 provincií (communi)

populace: především italská (95%), dále Sardové, Rétorománci, Němci, Provensálci, přistěhovalci z Afriky (Maroko, Tunisko), Albánie a východní Evropy (zejm. Rumunsko), v poslední době i Číny

Vatikán:

rozloha: 0,44 km²

počet obyvatel: 799 (k 23. 4. 2009)

území: enkláva uprostřed Říma

úřední jazyky: latina, běžně italština; pro Švýcarskou gardu němčina

zřízení: absolutistická teokracie

papež: Benedikt XVI., státní sekretář: kardinál Tarcisio Bertone

hranice: s Francií, Švýcarskem, Rakouskem, Slovinskem; uvnitř území Itálie jsou dva státy: Vatikán a San Marino

historie: 326 první křesťanský chrám na území Vatikánů: na místě údajného hrobu sv. Petra; 6. století: vystavěn vatikánský palác; 755/756 po Kr. věnuje Pipin III. Krátký (francký král z rodu Karlovců) papeži rozsáhlá území ve střední Itálii, která se stávají základem Papežského státu (tzv. Pipinova donace); 1378: vatikánský palác se stává stálým sídlem papeže; 1870: připojení Papežského státu k Italskému království; 1929: Lateránské smlouvy: Mussolini vrací Vatikán (11. 2. 1929, papeži dlouho doufali v návrat celého Papežského státu, nakonec akceptují návrat Vatikánu); 1984: konkordát: upraven vztah Vatikánu a Itálie

geografie: dávný pahorek v Římě: Vaticanus Mons

správa: papež, státní sekretář

populace: duchovenstvo z celého světa

San Marino:

rozloha: 61 km²

počet obyvatel: 31 794 (k 06/2010)

hlavní město: Město San Marino

území: městský stát na hranici italských regionů Emilia-Romagna a Marche

úřední jazyky: italština

zřízení: parlamentární republika (*Serenissima Repubblica di San Marino*)

první regent: Giovanni Francesco Ugolini, druhý regent: Andrea Zafferani

hranice: enkláva uvnitř Itálie

historie: San Marino založeno údajně 3. 9. 301 po Kr. svatým Marinem z Rabu, křesťanským kameníkem, který uprchl před pronásledováním na horu Titano; 311: Marinus jmenován diákonem a dostal horu darem; po smrti Marina 366 se San Marino stalo republikou (podle přání Marina); obyvatelé chránilo před různými mocenskými nároky nedostupné a chudé místo; 1243: začínají být voleni radou regenti; 1295: nejstarší sepsaný zákoník; 21. 9. 1600: dokončen poslední díl zákoníku a 8. 10. 1600 přijata psaná ústava; 1631 uznali papežové nezávislost San Marina (vstoupila v platnost dohoda s Papežským státem); 1797: první oficiální styky navazuje Napoleon; 1815 na Vídeňském kongresu zbytek Evropy; přes sjednocení Itálie zůstalo San Marino nezávislé; není součástí EU, nicméně používá euro; od 2008 je historické jádro San Marina součástí světového dědictví UNESCO

geografie: Apeninské horské pásmo s drsným terénem

správa: republika (nejstarší trvale existující), velká generální rada (volena jednou za 5 let) volí dva kapitány regenty (na 6 měsíců, se vzájemným právem veta) a Radu dvanácti (soudcové: pouze cizinci kvůli objektivitě), státní kongres (deset ministrů: 3 tajemníci, 7 poslanců); 9 okrsků (castelli)

populace: převážně San Mariňané (80%), včetně těch, kteří žijí mimo území San Marina (neztrácejí volební práva), Italové (12%)